

Uluslararası Katılımlı
XII Ulusal
Tarım
Ekonomisi
Kongresi

25-27 MAYIS 2016

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ZİRAAT FAKÜLTESİ
TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ

CİLT
II

XII. ULUSAL TARIM EKONOMİSİ KONGRESİ

25-27 Mayıs 2016-İSPARTA

CİLT -2-

EDİTÖRLER:

Prof. Dr. Bahri KARLI

Doç. Dr. Tufan BAL

Arş. Gör. Dr. Deniz SARICA

Dr. Şenay ÖZGER

Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Isparta

Telefon : +90 (246) 211 86 08 / 85 16

Faks : +90 (246) 211 86 96

E-posta : utek2016@gmail.com

Web : utek2016.sdu.edu.tr

Takım No: 978-9944-452-91-5

ISBN : 978-9944-452-63-9

Basım Tarihi: 10 Mayıs 2016

Basım Yeri: Ajans Özüm İstiklal Mah. 105.Cad. No:62 Bodrum Kat. D. 1 Isparta.

KONGRE DÜZENLEME KURULU ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI
Rektör

Prof. Dr. Mevlüt TÜRK
Dekan

Dr. Nevzat BİRİŞİK
TAGEM Genel Müdürü

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Bahri KARLI
Başkan

Arş. Gör. Dr. Deniz SARICA
Kongre Sekreteryası

KONGRE DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Doç. Dr. Tufan BAL

Doç. Dr. F. Handan GİRAY

Doç. Dr. Mevlüt GÜL

Prof. Dr. Vecdi DEMİRCAN

Doç. Dr. Hasan YILMAZ

Doç. Dr. Hacer ÇELİK ATEŞ

Doç. Dr. Masum BURAK

Dr. A. Ahmet YÜCER

Dr. Şenay ÖZGER

İsa EREN

Dr. Hüseyin AKGÜL

Dilek KARAMÜRSEL

Meltem EMRE

Alamettin BAYAV

Fatma Pınar ÖZTÜRK

BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Cuma AKBAY	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN	Adnan Menderes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Songül AKIN	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet BOZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Turan BİNİCİ	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Erdal DAĞISTAN	Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr. Muhammet DEMİRTAŞ	GTHB TAGEM
Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Bahri KARLI	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Taylan KIYMAZ	Kalkınma Bakanlığı
Prof. Dr. Taner KUMUK	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Cennet OĞUZ	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ÖZÇELİK	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA	TEDER Başkanı
Prof. Dr. Cengiz SAYIN	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kasım ŞAHİN	Iğdır Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan VURAL	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri YAVUZ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YERCAN	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

TBMM’de Temsil Edilen Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Tarım ve Hayvancılık	895
<i>Cengiz Sayın, Oya Sav</i>	
Tokat İli Merkezinde Tüketicilerin Ambalajlı Su Tüketimleri Üzerine Bir Araştırma	905
<i>Murat Sayılı, Zeynep Ekmekci Bal, Bilge Gözener</i>	
Avrupa Birliği OTP Çerçevesinde Dezavantajlı Bölgelere Yönelik Uygulamalar	915
<i>F. İlknur Ünüvar, İlkay Dellal</i>	
Gıda Arz Zinciri: Kavramsal ve Analitik Çerçeve	925
<i>Fatma Handan Giray, Mehmet Tarakçıoğlu</i>	
Tarım Alanlarının Kamulaştırmasında Değer Bıçmede Karşılaşılan Sorunlar (İğdır İli Örneği)	935
<i>Kasım Şahin, Ayşe Karadağ Gürsoy</i>	
Tarımda Yeni Miras Kanunu ve Olası Sonuçları	943
<i>İsmet İpek Kavasoglu, Cengiz Sayın</i>	
Büyükşehir Yasasının Tarımsal Alt Yapıya Olası Etkileri	951
<i>Merve Ayyıldız, Adnan Çiçek, Esra Gürel, Gülistan Erdal</i>	

KIRSAL KALKINMA

Hızlı Kentleşme Gölgesinde Tarım Sektörü: Ankara Örneği	957
<i>Coşkun Şerefoğlu, Tecer Atsan</i>	
Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Meyvecilik İşletmeleri Üzerine Etkileri: Isparta İli Eğirdir İlçesi Örneği	965
<i>Alamettin Bayav, Tufan Bal, Hasan Demirekin</i>	
Süt Sığırcılığı İşletmecilerinin IPARD Proje Desteklerine İlişkin Düşünceleri	975
<i>Ayhan Koç, Fatma Handan Giray</i>	
Sürdürülebilir Kalkınma ve Tarım	985
<i>Taylan Kıymaz</i>	
Kırsal Kalkınma İçin Bir Köy, Bir Ürün Projeleri ve Başarı Koşulları	993
<i>A. Ahmet Yücer</i>	
Kırsal Kalkınmada Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nun (TKDK) Rolü: Burdur Örneği	1003
<i>Onur Sungur, Ali İnce</i>	
Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programının Etkisinin Değerlendirilmesi, Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri: Antalya İli Örneği	1013
<i>Ferit Çobanoğlu, Murat Cankurt, Renan Tunaloğlu, Halil İbrahim Yılmaz, Sıdıka Bozkıran, Ali Nalbantoğlu, Hamza Yıldız</i>	

KIRSAL KALKINMADA TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU'NUN (TKDK) ROLÜ: BURDUR ÖRNEĞİ

Onur SUNGUR¹
onursungur@mehmetakif.edu.tr

Ali İNCE²
ali.ince@tkdk.gov.tr

¹ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

² Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Burdur İl Koordinatörlüğü

ÖZET

Türkiye'nin AB üyelik sürecinin bir parçası olarak, AB kırsal kalkınma fonlarının (IPARD) dağıtılması amacıyla kurulan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), akredite olmuş tek dağıtıcı kurumdur. Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye'de kırsal kalkınmada önemli bir kaynak olarak TKDK fonlarının tanıtılmasıdır. Bu kapsamda; TKDK tarafından sunulan destek alanları (süt üretimi, et üretimi, süt ürünleri, et ürünleri, meyve-sebze işlenmesi, su ürünleri, çiftlik faaliyetleri, yerel ürünler, kırsal turizm ve kültür balıkçılığı) 10 alt başlık altında ele alınacak ve destek limitleri ve destek şartlarına değinilecektir. Ardından, kırsal kalkınmada TKDK'nın rolü Burdur TKDK örneğinde sunulacak ve Burdur TKDK tarafından desteklenen projeler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal alan, kırsal kalkınma, TKDK, Burdur.

THE ROLE OF AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT SUPPORT INSTITUTION (TKDK) IN RURAL DEVELOPMENT: CASE OF BURDUR PROVINCE

ABSTRACT

Agriculture and Rural Development Support Institution (TKDK) is only accredited distributor organization which was established for the distribution of EU rural development (IPARD) funds, as a part of EU membership process of Turkey. The main purpose of this study is to introduce the TKDK funds as an importance source for rural development in Turkey. In this context, support areas will be discussed in ten sub-fields (milk production, meat production, dairy products, meat products, processing of fruits-vegetables, aquatic products, farming activities, local products, rural tourism and aquaculture) and support limits and terms will be mentioned. Then, the role of TKDK supports in rural development will be discussed through the case of Burdur TKDK; the projects supported by Burdur TKDK will be presented.

Keywords: Rural area, rural development, TKDK, Burdur.

1. GİRİŞ

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile üyelik sürecinin bir parçası olarak 2008 yılından itibaren AB Kırsal Kalkınma desteklerinin (IPARD) dağıtımının yürütülmesi amacıyla kurulan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), IPARD fonlarının akredite olmuş tek dağıtıcı kurumudur. 2012 yılı itibariyle 42 ilde koordinatörlük bazında kuruluşunu tamamlayan TKDK, 2013 yılında akredite olarak proje karşılığında desteklerin dağıtımına başlamış bulunmaktadır. 2012 yılında kurulan 22 ilden biri olarak yer alan Burdur TKDK tarafından bugüne kadar 6 proje döneminde kırsal kalkınmaya yönelik olarak tesis, makine ve hayvancılığın geliştirilmesine yönelik çeşitli desteklerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın amacı; kırsal kalkınmada önemli bir fon kaynağı olan IPARD programının ve bu kapsamda TKDK desteklerinin tanıtılmasıdır. Bu kapsamda; TKDK tarafından sunulan destek alanları (süt üretimi, et üretimi, süt ürünleri, et ürünleri, meyve-sebze işlenmesi, su ürünleri, çiftlik faaliyetleri, yerel ürünler, kırsal turizm ve kültür balıkçılığı) 10 başlık altında ele alınacak ve desteklerin amacı, kapsamı, yatırım limitleri, destek oranları ve başvuru koşulları tanıtılacaktır. Ardından, kırsal kalkınmada TKDK'nın rolü Burdur TKDK örneğinde sunulacak ve Burdur TKDK tarafından desteklenen projelere ve sağlanan desteklere değinilecektir.

2. KIRSAL ALAN

Kırsal alan ile ilgili olarak pek çok ülke tarafından uzun zamandan beri çalışmalar yapılmasına rağmen, uluslararası anlamda genel kabul görmüş bir kırsal alan tanımlaması bulunmamaktadır (EC, 2013). Kırsal alan tanımlamasının ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği, sosyal, ekonomik, kültürel, coğrafi terim ve kavramların kullanıldığı pek çok kırsal alan tanımlaması yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, genel olarak kırsal alan; nüfus yoğunluğunun az olduğu, tarıma dayalı ekonominin hakim olduğu ancak bunun yanında doğal kaynakların kullanımı ve geleneksel değerlerin hayatın şekillenmesinde etkili olduğu, teknolojik gelişmenin yaşama ve üretime yansımalarının uzun bir zaman aldığı, işbölümü ve uzmanlaşmanın çok fazla gelişmediği, doğal ve kültürel yapının korunduğu, tenha ve kentsel alanlar dışında kalan bölgeler olarak tanımlanmaktadır (Ongun vd., 2015: 100). Kırsal alan denildiğinde akla kent hayatından uzak, kısıtlı kaynak ve hizmetlerin gittiği, doğal hayatın daha fazla hissedildiği, tarım ve hayvancılığın geçim kaynağı olarak daha yoğun olduğu, devletin temel hizmetlerinden eğitim, sağlık ve ulaşım gibi ögelere erişimin daha sınırlı görüldüğü alanlar gelmektedir.

OECD tarafından yapılan kırsal alan sınıflandırmasında temel olarak nüfus kriteri kullanılmaktadır. OECD tanımlamasına göre kırsal alanlar, nüfus yoğunluğunun km² başına 150 kişiden az olduğu alanlardır. Bu tanıma göre; kırsal alanlar üç farklı gruba ayrılmaktadır (Kut, 2013):

- Baskın Kırsal Bölgeler: Nüfusun %50'sinden fazlasının kırsal alanda yaşadığı bölgeler
- Belirgin Kırsal Bölgeler: Nüfusun %15-50'sinin kırsal alanda yaşadığı bölgeler
- Baskın Kentsel Bölgeler: Nüfusun %15'inden azının kırsal alanda yaşadığı bölgeler

OECD kırsal alanlar sınıflandırması, Avrupa Komisyonu tarafından kırsal kalkınmaya ilişkin 1698/2005 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde, kırsal politikaların farklı üye ülkelerdeki etkisinin değerlendirilmesinde ve ortak temel göstergelerin oluşturulmasında kullanılmaktadır. OECD sınıflandırması, nüfus yoğunluğu merkezlidir ve ülkeler arası ya da aynı ülkede bulunan kentsel ve kırsal alanların tanımı ve karşılaştırılmasında kullanılmaktadır (Yılık, 2011).

Kırsal alan tanımlaması, temel olarak nüfus kriterine göre yapılmakla birlikte, ülkeler itibarıyla kullanılan nüfus eşiği değişmektedir. Örneğin; Avustralya’da nüfusu 100 kişiden az olan yöreler, Avusturya’da nüfusu 5,000 kişiden az olan yöreler, İngiltere’de ise nüfusu 10,000 kişiden az olan yöreler kırsal alan olarak tanımlanmaktadır. Kanada’da ise nüfus yoğunluğu km² başına 400 kişiden az olan yöreler kırsal alan kabul edilmektedir (Kiper, 2006: 19).

Ülkemizde ise kırsal alanlar, farklı araştırmacılar tarafından nüfus kriteri, coğrafi durum, idari biçim gibi çeşitli kriterler dikkate alınarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Kiper, 2006: 19). Türkiye’de farklı kamu kurumları tarafından uygulanan faaliyetlerin amaçları ve kapsamına göre kırsal alan tanımları değişmektedir. Genel olarak bakıldığında; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından üretilen kırsal alan verileri esas alınarak iki temel kırsal alan tanımlaması ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- Yerleşim yerlerinin idari statüsü temel alınarak yapılan tanımlamaya göre, il ve ilçe merkezleri dışında kalan tüm yerleşimler köy (beldeler dahil) kabul edilmektedir.
- Nüfus eşiği temel kriter olarak yapılan tanımlamaya göre ise asgari kentsel fonksiyonları gösteren yerleşim nüfusu 20 bin olarak kabul edilmektedir ve bunun dışında kalan bölgeler kır olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 1. İllere Göre Kırsal Nüfus Oranları (2013)

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2014: 6.

Genel olarak; Türkiye’de kırsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgeleridir. 2013 yılı itibarıyla İBBS Düzey-1 bölgeleri içerisinde kırsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Bu bölgede, nüfusun %44,7’si kırsal alanlarda yaşamaktadır. Bununla birlikte, kırsal nüfus oranları Batı Karadeniz’de %36,9, Doğu Karadeniz’de %35,9, Orta Anadolu’da %34,4 ve Ortadoğu Anadolu’da %30 düzeyindedir. Akdeniz, Batı Anadolu, Doğu Marmara ve Ege bölgelerinde ise kırsal nüfus oranları %10’un altındadır (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014: 21).

3. KIRSAL KALKINMA

Literatüre bakıldığında; kırsal alan ile ilgili genel kabul gören bir tanım bulunmamasından dolayı, kırsal kalkınma konusunda genel kabul gören bir tanımlama olmadığı görülmektedir (Clark et al., 1997; Van der Ploeg et al., 2000). Birleşmiş Milletler

(UN) tarafından yapılan tanımlamada kırsal kalkınma, “küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek için giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaşması ve ulusal kalkınma çabalarına tam olarak katkıda bulunmalarının sağlanması süreci” olarak tanımlanmaktadır (Geray, 1991:101-104’ten aktaran Güzel, 2015: 521). Ülkemizde ise Ulusal Kalkınma Stratejisi (2014-2020) politika dokümanında kırsal kalkınma kavramı; “kırsal alanda yaşayan fertlerin ekonomik ve sosyal refahı ile yaşam kalitesini artırma süreci” olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal kalkınma, hem AB açısından hem de Türkiye açısından oldukça önem arz eden bir konudur. AB için kırsal kalkınmanın bu kadar önemli olmasının altında, yerleşim yerlerinin çoğunun ve nüfusunun çoğunun kırsal yaşaması gerçeği yatmaktadır. AB ülkelerinin yaklaşık yüzde doksanına yakın kısmı kırsal alan olarak sayılmaktadır ve nüfusun da yaklaşık yüzde 60’ı bu kırsal alanlarda ikamet etmektedir. Benzer şekilde, Türkiye’de de nüfusun yaklaşık yarısı kırsal alanda ikamet etmektedir. Bu nedendir ki kırsal kalkınma için yeni stratejiler ve yardım fonları oluşturma ihtiyacı hissedilmektedir.

Kırsal kalkınma yatırımlarının veya destekleme programlarının bilinen ve genel kabul görmüş amaçları içerisinde aşağıda maddeler halinde belirtilenler örnek olarak verilebilir.

- Doğal kaynakların korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak,
- Kırsal alanda gelir düzeyi yükseltilerek kırsalda yaşayan nüfusun göç etmesini engellemek ve bu göç neticesi ile kentsel yapının da daha az etkilenmesini sağlamak,
- Tarımsal üretim ve tarımsal sanayi entegrasyonunun sağlanması,
- Tarımsal ürünlerin pazarlama olanaklarını geliştirmek,
- Gıda güvenliğinin sağlanması ve gıda sürekliliğinin yerleştirilerek fiyat istikrarının oturtulması,
- Kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturularak kırsalın cazibeli hale getirilmesi,
- Yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda kendilerini kırsala bağlayacak yeni alternatiflerin oluşturulması amaçlanmaktadır.

4. KIRSAL KALKINMADA TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMUNUN (TKDK) ROLÜ

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli, kuruluş kanununda hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabi ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olmak üzere 18/05/2007 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 5648 sayılı kanunla kurulmuştur. Kuruluş kanununun beşinci maddesinde yer alan “Kurum, Merkez ve Taşra teşkilâtından oluşur” ifadesi gereğince Merkez teşkilâtı Ana Hizmet Birimleri ile Danışma ve Denetim Birimleri ve Yardımcı Hizmet Biriminden, Taşra teşkilâtı ise İl Koordinatörlüklerinden meydana gelmektedir. Bu kapsamda, İl Koordinatörlükleri, Kurumun taşra teşkilâtı olup, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı – Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD) programı 42 ilde iki aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır.

TKDK, tarım ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi amacıyla üç ana başlıkta ve onaltı alt başlıkta belirlenen alanlarda destekler vermektedir. Destek sağlanan ana başlıklar şunlardır:

- Tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar
- Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar
- Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesine yönelik yatırımlar
- Ana başlıkları oluşturan alt başlıklar ise aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Çizelge 1. TKDK Destekleri Ana Başlıklar ve Alt Başlıklar

Tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar	Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar	Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesine yönelik yatırımlar
Süt sektörü Et sektörü	Süt sektörü Et sektörü Meyve ve sebze sektörü Balıkçılık sektörü	Çiftlik faaliyetleri Yerel ürünler ve el sanatları Kırsal turizm Kültür balıkçılığı

Söz konusu başlıklar ve alt başlıklar itibariyle sağlanan destekler aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

4.1 Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar

Alt Tedbir 1: Süt Üreten Tarımsal İşletmeler

Bu başlık altında işletmelere verilecek destek miktarı her bir faydalanıcı için toplam maksimum uygun yatırım değeri 1 milyon Euro ile sınırlı olup, topluluk katkısı uygun harcamaların %75'ini aşmamaktadır. Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt limit 15 bin Euro ve üst limit 1 milyon Euro'dur. Destekten yararlanabilecek işletmelerin aşağıdaki kapasite kriterlerine sahip olması gerekmektedir:

- en az 10, en fazla 100 baş süt ineğine sahip olmalıdır,
- en az 50, en fazla 300 baş süt veren koyuna sahip olmalıdır;
- en az 50, en fazla 300 baş süt veren keçiye sahip olmalıdır.
- en az 7-9 baş süt ineğine sahip olmalıdır, bu durumda yatırımın sonunda en az 10 baş süt ineğine sahip olacağını iş planında kanıtlaması gerekir.
- Tarımsal işletme büyüklükleri eğer 50 baştan fazla inek veya 150 baştan fazla koyun ve/veya keçiye sahip ise, proje sonunda gübrenin Topluluk standartlarına göre depolanması ve yönetimini taahhüt edeceklerdir.

Alt Tedbir 2: Et Üreten Tarımsal İşletmeler

Bu başlık altında işletmelere sağlanacak destekler; et üreten tarımsal işletmeler ve kanatlı eti üreten tarımsal işletmeler olmak üzere iki ayrı bölüme ayrılmaktadır. Et üreten tarımsal işletmeler için destek miktarı alt limiti 20 bin Euro ve üst limiti 1 milyon Euro olup, destekten yararlanabilecek işletmeler aşağıdaki kriterlere sahip olmalıdır:

- En az 30, en fazla 250 baş sığira sahip olmalıdır.
- En az 100, en fazla 300 baş koyun veya keçiye sahip olmalıdır.

- Tarımsal işletme, 50 baştan fazla sığır veya 150 baştan fazla koyun ve/veya keçiye sahipse, proje sonunda gübrenin Topluluk standartlarına göre depolanması ve yönetimini taahhüt etmelidir.

Kanatlı eti üreten tarımsal işletmelere sağlanacak destek miktarı alt limiti 15 bin Euro ve üst limiti 500 bin Euro olup, destekten yararlanabilecek işletmeler aşağıdaki kriterlere sahip olmalıdır:

- En az 5,000, en fazla 20,000 broyler/band kapasitesine sahip olmalıdır,
- En az 1,000, en fazla 8,000 hindi/band kapasitesine sahip olmalıdır.
- Tarımsal işletme 10,000 broyler/band veya 5,000 hindi/band kapasitesinden fazla ise, projenin sonunda gübrenin AB standartlarına göre depolanması ve yönetimini taahhüt etmelidir.
- Tarımsal işletme 10,000 broyler/band veya 5,000 hindi/band kapasitesinden fazla ise, projenin sonunda Topluluk standartlarında atık yönetimi uygulamayı taahhüt etmelidir.

4.2 Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar

Bu başlık altında verilen desteklerden yararlanacak işletmeler 250'den az kişi istihdam etmeli ve yıllık ciro veya bilançosu 25 Milyon TL'yi (14 Milyon Euro) aşmamalıdır. Her bir faydalanıcı için toplam maksimum uygun yatırım değeri 3 milyon Euro ile sınırlıdır. Sağlanacak desteklerde kamu katkısı toplam uygun yatırım miktarının %50'si olup, Topluluk katkısı, uygun harcamaların %75'lik tavanını aşamaz.

Bu tedbir dört alt-tedbirden oluşmaktadır:

- Alt Tedbir 1: Süt ve süt ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Alt Tedbir 2: Et ve et ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Alt Tedbir 3: Meyve ve sebzelerin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Alt Tedbir 4: Balıkçılık ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi

Söz konusu alt tedbirler için işletmelere sağlanacak destek miktarı alt limit ve üst limit değerleri ve destekten yararlanma şartları aşağıda tablo yardımıyla bir arada sunulmaktadır.

Çizelge 2. Alt Tedbirlere Göre Destek Limitleri ve Kriterleri

Alt Tedbir	Başlık	Alt Limit	Üst Limit	Destek Kriterleri (Kapasite)
1	Süt İşleme Tesisleri	50 bin €	3 milyon €	Günlük en az 10 ton, en fazla 70 ton
	Süt Toplama Merkezleri	25 bin €	1 milyon €	Günlük en fazla 70 ton
2	Kesimhane	30 bin €	3 milyon €	Günlük en az 30 büyükbaş + 50 küçükbaş/keçi, veya en fazla 250 büyükbaş + 2000 küçükbaş/keçi
	Et İşleme	30 bin €	3 milyon €	Günlük en az 0,5 ton, en fazla 5 ton
3	Meyve-Sebze	50 bin €	1.25 milyon €	En az 50 üyesi olan kooperatif En fazla 4 bin m3 kapasiteli soğuk hava tesisi
4	Yumuşakça, kabuklu ve çift kabuklu	50 bin €	1.5 milyon €	en az 100 ton/yıl, en fazla 800 ton/yıl
	Su ürünleri ya da kültür balıkçılığı ürünleri	50 bin €	1.5 milyon €	en az 300 ton/yıl, en fazla 1000 ton/yıl

4.3 Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Yatırımlar

Bu başlık altında destekten yararlanabilecek firmalar 10 kişiden az çalışan istihdam eden ve yıllık cirosu ve/veya bilançosu 1 milyon TL'yi (558.000 Euro) aşmayan mikro ölçekli zanaatkârlar ve işletmelerdir. Destek başvurusunda bulunan firmalar; proje başvurusunda bulunulan iş kolunda eğitim veren meslek lisesi veya üniversiteden mezun veya ilgili ekonomik faaliyet alanında en az üç yıllık mesleki tecrübeye sahip veya ekonomik faaliyet ile ilgili TKB tarafından düzenlenen veya TEDGEM tarafından yetki verilen bir kuruluş tarafından düzenlenen en az 60 saatlik bir eğitim programına dair sertifikaya sahip olarak mesleki yetenek ve yeterliliğini kanıtlamalıdır. Verilecek desteklerde kamu katkısı toplam uygun yatırım miktarının %50'si olup, Topluluk katkısı, uygun harcamaların %75'lik tavanını aşamaz.

Alt Tedbir 1: Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi

Bu destek başlığı; mikro ve küçük ölçekli tarımsal işletmelere ve üretici örgütlerine çiftlik faaliyetlerine ek olarak, aşağıda belirtilen faaliyetler için destek sağlanmasını amaçlamaktadır:

- Arıcılık ve bal üretimi
- Tıbbi ve aromatik özelliği olan bitkilerin ekilmesi ya da toplanmasını takiben işlenmesi ve pazarlanması
- Süs bitkisi yetiştiriciliği ve çiftlik bazında mikro ölçekli işleme ve paketleme tesisleri gibi destekleyici alt yapıların oluşturulması

Destek kapsamında her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik en az 10 bin Euro ve en fazla 250 bin Euro destek verilmektedir.

Alt Tedbir 2: Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi

Bu tedbir aracılığıyla; geleneksel ve tipik yerel tarım ve gıda ürünleri ile yerel el sanatlarının değerlendirilmesi ve/veya işlenmesi için yerel mikro işletmelerin, Türk Patent Enstitüsü tarafından verilen Coğrafi İşaret Sertifikasına sahip olan ürünlere öncelik tanınarak desteklenmesinin amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik olarak en az 10 bin Euro ve en fazla 250 bin Euro destek verilmektedir.

Alt Tedbir 3: Kırsal Turizm

Kırsal turizm ile ilgili projelerde; seçilen öncelikli illerde, mikro girişimciler veya çiftçiler tarafından kurulacak pansiyon, “yatak & kahvaltı” konaklama ve restoran hizmetlerinin gelişiminin desteklenmesi, çiftlik turizmi tesislerinin kurulması ve geliştirilmesinin desteklenmesi ve turistik rekreasyonel faaliyetler (sportif aktiviteler, doğa gezisi, tarihi geziler gibi) için kurulan tesislerin gelişiminin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Destek alt limiti 15 bin Euro ve üst limiti ise 400 bin Euro olup, destek başvurusunda bulunan konaklama tesisleri yatırım sonunda en fazla 15 yatak kapasitesine (çift/tek) sahip olmalıdır.

Alt Tedbir 4: Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi

Bu başlık altında verilecek desteklerin temel amacı; mikro ve küçük ölçekli çiftliklerin (halihazırda üretim yapmakta olanlar veya yeni başlamış olanlar) genişletilmeleri, Topluluk standartlarına ve İyi Balık Yetiştirme Uygulamalarına yükseltilmeleridir. Her bir proje için uygun yatırımların toplam değerine yönelik alt ve üst limitler sırasıyla 15 bin Euro ve 200 bin Euro'dur.

5. TKDK BURDUR İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ TARAFINDAN SAĞLANAN DESTEKLER

Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu ve AB kırsal kalkınma fonlarına dahil olma çalışmalarının bir parçası olarak IPARD Programına yönelik deneyim ve kapasitenin aşamalı olarak geliştirilmesi amacıyla uygulamanın ilk aşamasında sadece 20 ilde uygulamalar başlatılmış ve TKDK il koordinatörlükleri kurulmuştur. Uygulamanın ikinci aşamasında, 22 il daha ilave edilmiş ve Burdur İl Koordinatörlüğü de bu kapsamda Şubat 2012 itibarıyla kurularak, 27.04.2012 tarihinde resmi açılışla faaliyetlerine başlamıştır.

TKDK Burdur İl Koordinatörlüğü'nün amacı Burdur'da yerinde istihdamı artırarak köyden kente göçü önlemek ve hatta geriye doğru bir göç başlatmaktır. AB standartlarında üretim yapan işletmelerin sayısını artırarak dünya ile rekabet edebilecek işletmeleri Burdur iline kazandırmaktır. Bu kapsamda, Burdur'un AB hibe fonlarından azami derecede istifade edebilmesi, dolayısıyla yatırım ve istihdamın artırılması amacıyla Burdurlu yatırımcılara ve bunların yanında diğer illerde yaşayıp Burdur'da yatırım yapmak isteyen yerli/yabancı hedef kitleye ulaşarak ülke ekonomisine ve yerel ekonomiye katkı sağlanması hedeflenmektedir. Daha fazla proje kabulü için ciddi yatırımcılara ulaşılması, proje hazırlayan mevcut yatırımcılarla etkin bir şekilde iletişim kurulması, Burdur halkına yeni iş kapıları açarak öncelikle Burdur ekonomisine sonrasında da Türkiye ekonomisine katkı sağlanması kurumun diğer öncelikleridir.

Burdur İl Koordinatörlüğü, ilk 8 IPARD Proje Çağrısı döneminde proje başvurusu alamamış, 9. Başvuru Çağrı döneminden itibaren proje kabulüne başlamış ve şu ana (15 Çağrı Dönemi) kadar 7 proje dönemi geçirmiştir. Çağrı dönemleri itibarıyla TKDK Burdur İl Koordinatörlüğü tarafından teslim edilen projeler aşağıda kısaca özetlenmektedir.
(<http://burdur.tkd.gov.tr/Duyuru>):

9. Başvuru Çağrı Dönemi (15.02.2013 - 26.03.2013):

9 adet süt üreten tarımsal işletmelere yönelik yatırım, 19 adet tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine ve arıcılığa yönelik yatırım, 2 adet Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasına Yönelik Yatırım ve 1 adet Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasına Yönelik Yatırım olmak üzere 31 proje teslim edilmiştir.

10. Başvuru Çağrı Dönemi (26.04.2013 - 06.05.2013):

4 adet süt üreten tarımsal işletmelere yönelik yatırım, 7 adet arıcılık ve tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine yönelik yatırım, ve 1 adet Kırsal Turizme Yönelik Yatırım olmak üzere toplamda 12 proje teslim edilmiştir.

11. Başvuru Çağrı Dönemi (30.09.2013 - 08.11.2013):

1 adet Süt İşleme Tesisi Yatırımı, 1 adet Et İşleme Tesisi Yatırımı, 1 adet El Sanatları Yatırımı (ahşap işleme), 3 adet Kırsal Turizm Yatırımı (restoran, dinlenme tesisi ve pastane yatırımı), 1 adet Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yönelik Yatırım, 16 adet Süt Üreten Tarımsal İşletmelere Yönelik Yatırım ve 99 adet Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi Tedbirine Yönelik Yatırım (Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliği, Arıcılık ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği) projesi olmak üzere toplamda 122 proje teslim edilmiştir.

12. Başvuru Çağrı Dönemi (10.02.2014 - 10.03.2014):

2 adet Süt İşleme Tesisi Yatırımı, 1 adet Et İşleme Tesisi Yatırımı, 1 adet Mantar İşleme Tesisi Yatırımı, 1 adet Kırsal Turizm Yatırımı (restoran, dinlenme tesisi ve pastane yatırımı), 8 adet Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yönelik Yatırım, 15 adet Süt Üreten Tarımsal

İşletmelere Yönelik Yatırım ve 32 adet Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi Tedbirine Yönelik Yatırım (Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliği, Arıcılık ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği) projesi olmak üzere toplam 60 proje teslim edilmiştir.

13. Başvuru Çağrı Dönemi (12.01.2015 - 10.02.2015):

6 adet et işleme projesi, 7 adet kırsal turizm projesi, 1 adet ile ilgili süt işleme projesi, 1 adet Meyve ve Sebze İşlenmesi ve Pazarlanması sektöründen soğuk hava deposu projesi, 2 adet Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi sektöründen mermer işleme projesi teslim alınmıştır. Buna ilaveten 100 adet Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi Tedbirine Yönelik Yatırım projesi ile toplam 117 proje teslim edilmiştir.

14. Başvuru Çağrı Dönemi (11.05.2015 - 05.06.2015):

17 adet süt üreten tarımsal işletmeler 1 adet süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması olmak üzere toplam 18 adet proje teslim edilmiştir.

15. Başvuru Çağrı Dönemi (19.10.2015 - 30.10.2015):

13 adet süt üreten tarımsal işletmeler 2 adet süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması olmak üzere toplam 15 adet proje teslim edilmiştir.

Çağrı dönemleri itibarıyla teslim edilen, imzalanan proje sayısı ve söz konusu projeler kapsamında yapılan yatırımların tutarı ve TKDK tarafından sağlanan/sağlanacak hibe tutarı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Çizelge 3. Alt Tedbirlere Göre Destek Limitleri ve Kriterleri

Çağrı Dönemi	Teslim Edilen Proje Sayısı	Sözleşme İmzalanan Proje Sayısı	Projelerin Yatırım Tutarı	Ödenecek Hibe Tutarı
9	31	22	15.3 Milyon TL	9.2 Milyon TL
10	12	8	5.2 Milyon TL	3.2 Milyon TL
11	122	106	36.3 Milyon TL	20.7 Milyon TL
12	60	43	21.5 Milyon TL	12.8 Milyon TL
13	117	93	23.7 Milyon TL	11.9 Milyon TL
14	18	13	25.3 Milyon TL	16.3 Milyon TL
15	15	7	18.3 Milyon TL	10.4 Milyon TL

Kaynak: 13 Kasım 2015 verileri dikkate alınarak hazırlanan Burdur Kitapçığı ve TKDK Burdur internet sitesi duyuruları verilerine göre hazırlanmıştır.

Teslim alınan 375 proje incelemeye alınmıştır ve toplamda 145 Milyon TL Yatırım, 84 Milyon TL Hibe Desteği ödenmesi planlanmaktadır. Bu projelerden bazılarının ödeme işlemleri halen devam etmekle birlikte 38 Milyon TL şuana kadar ödeme yapılmıştır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tarım ve kırsal kalkınma, AB'nin ve Türkiye'nin en önemli gündem konularından birisini oluşturmaktadır. Bu amaçla, AB IPARD programı ve bu programın Türkiye çalışmalarını yürüten TKDK'nın Türkiye'de tarımsal ve kırsal kalkınmaya sağladığı destekler büyük önem teşkil etmektedir. Bu çalışmada, TKDK tarafından kırsal kalkınmaya sağlanan destekler, Burdur İl Koordinatörlüğü örneğinde ele alınmıştır. Bugüne kadar gerçekleştirilen proje çağrıları itibarıyla sunulan-imzalanan projelere, projelerin toplam yatırım tutarlarına ve

TKDK desteğine bakıldığında; TKDK'nın Burdur'un kırsal kalkınmasına önemli sayılabilecek destekler sağladığını söylemek mümkündür. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; söz konusu destekler sayesinde AB standartlarında tarımsal işletmeler Burdur iline kazandırılmış, proje kültürü oluşturulmuş, projelerin uygulama aşamasından önce işletme planı oluşturulması yönünde farkındalık oluşturulmuş, kurulan işletmeler sayesinde doğrudan veya dolaylı olarak istihdam ve yan sektörlerde çalışan sayısı artmıştır. TKDK tarafından yapılan çalışmaların ve sağlanan desteklerin, kırsalda yaşayanların göç etmesini engellemeyi kırsalı daha cazip hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yönleri ile TKDK Burdur İl Koordinatörlüğü'nün Burdur ilinin kırsal kalkınmasına olumlu katkılarının olduğu düşünülmekte ve kırsal alana katkısının olduğu vurgulanmaktadır.

KAYNAKLAR

Clark, J.R.A., Jones, A., Potter, C.A., Lobley, M., 1997. Conceptualising the Evolution of the European Union's Agri-Environment Policy: a Discourse Approach. *Environment and Planning A*, 29, 1869-1885.

European Commission (EC), 2013. Rural Development in the EU: Statistical and Economic Information Report, Directorate-General for Agriculture and Rural Development.

Geray, C. 1991. Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler: Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması, Ankara: Selvi Yayınları.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014. Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013 Değerlendirme Raporu, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Güzel, B., 2015. Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri Projesi ve Türkiye'nin Gönüllülük Algısı. *Turkish Studies*, 10(6): 521-532.

Kiper, T., 2006. Safranbolu Yörükköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Kut, E., 2013. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Kırsal Alan Planlaması Genel Modeli Ve Kop Bölgesi Kırsal Kalkınma Önerileri. Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, 14-16 Kasım, Konya.

Ongun, U., Gövdere B., Durgun Kaygısız, A., 2015. Burdur İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(12): 99-116.

Sağlık Bakanlığı, 2014. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara

Van der Ploeg, J.D., Renting, H., Brunori, G. Knickel, K., Mannion, J., Marsden, T., De Roest, K. Sevilla-Guzman, E., Ventura, F., 2000. Rural Development: From Practices and Policies Towards Theory. *Journal of the European Society for Rural Sociology*, 40(4): 391-408.

Yılık, M.. 2011 Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyumunu Açısından Kırsal Kalkınma Bileşeninin Önemi Ve Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Rolü, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

TKDK, 2016. <http://www.tkd.gov.tr>, [Erişim: 05.03.2016]

TKDK Burdur İlk Koordinatörlüğü, 2016. <http://burdur.tkd.gov.tr>, [Erişim: 12.03.2016]